

Prof. Dr. Dragica Wedam Lukić
PRIZNANJE IN IZVRŠITEV TUJIH
SODNIH ODLOČB V REPUBLIKI
SLOVENIJI

**SISTEMI UREDITVE PRIZNANJA IN IZVRŠITVE TUJIH
SODNIH ODLOČB**

- odločanje o priznanju in o razglasitvi izvršljivosti (*exequatur*) v posebnem (delibacijskem) postopku
- odločanje o priznanju kot o predhodnem vprašanju (*incidenter*)
- *ipso iure* priznanje

13. člen ZIZ

Izvršitev odločbe tujega sodišča, tujega upravnega in drugega organa ter izvršitev javne listine tujega upravnega in drugega organa se sme dovoliti in opraviti v Republiki Sloveniji, če odločba ali javna listina izpolnjuje z zakonom, ratificirano in objavljeno mednarodno pogodbo ali s pravnim aktom Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporablja neposredno, predpisane pogoje za priznanje.

Če zakon, ratificirana in objavljena mednarodna pogodba ali pravni akt Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporablja neposredno, predpisuje, da se odločba tujega sodišča, tujega upravnega in drugega organa ter javna listina tujega upravnega in drugega organa izvrši brez dovolitve, se izvršitev odločbe tujega sodišča, tujega upravnega in drugega organa ter izvršitev javne listine tujega upravnega in drugega organa sme opraviti v Republiki Sloveniji, če odločba ali javna listina izpolnjuje z zakonom, ratificirano in objavljeno mednarodno pogodbo ali s pravnim aktom Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporablja neposredno, predpisane pogoje.

UREDITEV PO ZMZPP

Tuja sodna odločba je izenačena z odločbo slovenskega sodišča in ima enak pravni učinek kot domača sodna odločba le, če jo prizna slovensko sodišče (94. členu ZMZPP)

Odločanje o priznanju tuje sodne odločbe kot o glavnem vprašanju – poseben nepravdni postopek: okrožno sodišče izda sklep v nekontradiktornem postopku
 ugovor
 pritožba na Vrhovno sodišče

Odločanje o priznanju tuje sodne odločbe kot o predhodnem vprašanju - vsako sodišče (tudi izvršilno!), vendar z učinkom le za ta postopek

POZITIVNE PREDPOSTAVKE:

predložitev tuje sodne odločbe (overjen prevod)
 predložitev potrdila o pravnomočnosti
 (in izvršljivosti – če se zahteva izvršba)

NEGATIVNE PREDPOSTAVKE (sodišče zavrne predlog za priznanje oziroma izvršitev)**Po uradni dolžnosti:**

- izključna pristojnost slovenskega sodišča, ki pa ni ovira za priznanje tuje sodne odločbe, izdane v zakonskem sporu, če zahteva priznanje toženec ali če zahteva priznanje tožnik, toženec pa temu ne nasprotuje
- prej izdana pravnomočna sodna odločba slovenskega sodišča ali prej priznana sodna odločba tujega sodišča, ki je bila izdana o isti zadevi med istima strankama
- nasprotje z javnim redom Republike Slovenije ter
- neobstoj vzajemnosti, s tem da se obstoj vzajemnosti predpostavlja do dokaza o nasprotnem, poleg tega pa neobstoj vzajemnosti ni ovira za priznanje sob, izdanih v zakonskih sporih ter sporih o ugotavljanju in izpodbijanju očetovstva ali materinstva, kot tudi v primeru, če priznanje oziroma izvršitev zahteva slovenski državljan

Na ugovor nasprotne stranke:

- če ugotovi, da tej osebi ni bila dana možnost obravnavanja pred sodiščem
- če je pristojnost sodišča države izvora temeljila izključno na kateri od tako imenovanih prekomernih pristojnosti ali če sodišče države izvora ni upoštevalo sporazuma o pristojnosti slovenskega sodišča

UREDBA ŠT. 44/2001 O PRISTOJNOSTI IN PRIZNAVANJU TER IZVRŠEVANJU SODNIH ODLOČB V CIVILNIH IN GOSPODARSKIH ZADEVAH (UREDBA BRUSELJ I)**Velja za civilne in gospodarske zadeve**

(razen za osebna stanja fizičnih oseb, za premoženjska razmerja med zakonci, za oporoke in dedovanje, za insolvenčne postopke, za socialno varnost in za arbitražo)

- izrecno so izključene davčne, carinske in upravne zadeve

Prenehajo se uporabljati dvostranske pogodbe, kolikor se z njimi ureja vprašanje mednarodne pristojnosti ter medsebojnega priznanja in izvršitve sodnih odločb

Še naprej se uporabljajo večstranske konvencije, katerih pogodbenica je posamezna država in ki na posebnem pravnem področju urejajo pristojnost, priznanje ali izvršitev sodnih odločb

Priznanje

sistem *ipso iure* priznanja

na predlog »zainteresirane stranke« - odločanje v posebnem postopku
odločanje kot o predhodnem vprašanju

Izvršitev

- razglasitev izvršljivosti v posebnem postopku (v RS je pristojno okrožno sodišče dolžnikovega prebivališča – 42.b člen ZIZ)

- pogoj: izvršljivost v državi izvora (potrdilo na predpisanem obrazcu)

- pravnomočnost ni pogoj za priznanje oziroma izvršitev

- možna je prekinitvev postopka, če je v državi izvora proti sodni odločbi vloženo redno pravno sredstvo

Postopek:

- pristojno sodišče odloči o zahtevi v nekontradiktornem postopku

- proti sklepu o razglasitvi izvršljivosti je ugovor kot nedejektivno pravno sredstvo

- proti odločitvi o ugovoru je pritožba na Vrhovno sodišče

Priznanje oziroma razglasitev izvršljivosti se zavrne:

- če je v očitnem nasprotju z javnim redom zaprosene države

- če tožencu, ki se ni spustil v postopek, ni bilo pravočasno vročeno pisanje o začetku postopka, razen če v državi izvora ni izkoristil možnosti za izpodbijanje sodne odločbe, čeprav je imel to možnost

- če je sodna odločba nezdržljiva s sodno odločbo, izdano med istima strankama v državi priznanja oziroma s predhodno sodno odločbo, izdano v drugi državi o istem zahtevku med istima strankama, ki izpolnjuje pogoje za priznanje v državi priznanja

- če sodišče države izvora ni upoštevalo posebnih pravil o pristojnosti, določenih z Uredbo zaradi varstva šibkejše stranke v sporih iz zavarovalnih razmerij in v sporih iz razmerij s potrošniki ter pravil o izključni pristojnosti

Ni dopustno:

- preverjanje pristojnosti sodišča države izvora (tudi v okviru preizkusa nasprotja z javnim redom),

- kakršenkoli vsebinski preizkus tuje sodne odločbe

UREDBA ŠT. 2201/2003 O PRISTOJNOSTI IN PRIZNAVANJU TER IZVRŠEVANJU SODNIH ODLOČB V ZAKONSKIH SPORIH IN SPORIH V ZVEZI S STARŠEVSKO ODGOVORNOSTJO (UREDBA BRUSELJ IIa)

Uporablja se:

- v civilnih zadevah, ki se nanašajo na razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze (zakonski spori)
- na podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti

Ne uporablja se:

- za ugotavljanje ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva;
- za posvojitve,
- za odločanje o priimku in imenu otroka;
- za pravila o polnoletnosti;
- za prežिवninske obveznosti;
- za dedovanje
- za ukrepe, ki so posledica kaznivih dejanj, ki so jih storili otroci

Razmerje do mednarodnih konvencij:

Nadomešča dvostranske konvencije, kolikor se nanašajo na zadeve, ki jih ureja ta uredba

Nadomešča večstranske konvencije:

Haaško konvencijo z dne 5. oktobra 1961 o pristojnosti in pravu, ki se uporablja, v zvezi z zaščito mladoletnih oseb;

Luxembourško konvencijo z dne 8. septembra 1967 o priznavanju odločb o veljavnosti zakonskih zvez;

Haaško konvencijo z dne 1. junija 1970 o priznavanju razvez in prenehanju življenjskih skupnosti;

Evropsko konvencijo z dne 20. maja 1980 o priznavanju in izvršitvi odločb o skrbništvu nad otroki in ponovnem vzpostavljanju skrbništva nad otroki ter Haaško konvencijo z dne 25. oktobra 1980 o civilnopравnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok

Priznanje

- sistem *ipso iure* priznanja
- na predlog »zainteresirane stranke« - odločanje v posebnem postopku
- odločanje kot o predhodnem vprašanju

Izvršitev

- če je sodna odločba v državi izvora postala izvršljiva in je bila vročena,
- praviloma šele, ko je na zahtevo katere koli od zainteresiranih strank razglašena za izvršljivo v državi, v kateri se zahteva izvršitev

Postopek – kot po Uredbi Bruselj I

Pogoji za zavrnitev priznanja:

smiselno enaki kot po Uredbi Bruselj I
razlog za zavrnitev priznanja – nasprotje z javnim redom

Posebni pogoji za sodne odločbe, izdane v zakonskih sporih

- nezdružljivost s sodno odločbo, izdano v državi priznanja, ter nezdružljivost s prej izdano sodno odločbo v drugi državi, ki izpolnjuje pogoje za priznanje v državi priznanja
- če nasprotni stranki, ki se ni spustila v spor, ni bila dana možnost sodelovanja v postopku, razen če se ta oseba s sodno odločbo strinja
- priznanja ni mogoče zavrniti, ker zakonodaja države članice, v kateri se priznanje zahteva, na podlagi ugotovljenega dejanskega stanja ne dovoljuje razveze, prenehanja življenjske skupnosti ali razveljavitve zakonske zveze.

Posebni pogoji za sodne odločbe v zvezi s starševsko odgovornostjo

- nezdružljivost s poznejšo sodno odločbo, izdano v državi priznanja, ter nezdružljivost s poznejšo sodno odločbo, izdani v drugi državi članici ali državi nečlanici, kjer ima otrok običajno prebivališče, pod pogojem da izpolnjuje pogoje priznanja
- če (razen v nujnih primerih) – možnost izjave ni bila dana otroku
- na zahtevo osebe, ki zatrjuje, da sodna odločba posega v njeno starševsko odgovornost, če je bila izdana, ne da bi bila tej osebi dana možnost zaslišanja
- nespoštovanje postopka o namestitvi otroka v drugo državo članico, ki ga Uredba določa v 56. členu.

Poseben postopek za izvršitev sodnih odločb o pravici do stikov (41. člen) in sodnih odločb o vrnitvi otroka (42. člen) – neposredna izvršljivost

Predpostavke:

- potrdilo, da je sodna odločba izvršljiva, izda sodišče države izvora na predpisanem obrazcu, če so izpolnjeni pogoji, ki jih določa Uredba
- potrdilo se izda ne glede na možnost pravnega sredstva in celo v primeru, če nacionalno pravo te države ne predvideva neposredne izvršljivosti

Razlog za zavrnitev izvršitve: nezdružljivost s **kasnejšo** izvršljivo sodno odločbo (47. člen).

UREDBA ŠT. 805/2004 O UVEDBI EVROPSKEGA NALOGA ZA IZVRŠBO NESPORNIH ZAHTEVKOV (UREDBA O EIN)

Veljavnost *ratione materiae*:

- nanaša na isto področje kot Uredba Bruselj I
- uporablja se za sodne odločbe, sodne poravnave in javne listine o tako imenovanih nespornih zahtevkih

Zahtevek se šteje za nespornega, če:

- se je dolžnik izrecno strinjal z njim s pripoznanjem ali s poravnavo, ki jo je potrdilo sodišče ali je bila sklenjena pred sodiščem med postopkom; ali
- mu dolžnik med sodnim postopkom ni nikoli ugovarjal skladno z ustreznimi postopkovnimi pravili na podlagi zakonodaje države članice izvora; ali
- dolžnik ni bil navzoč ali zastopan na obravnavi sodišča glede navedenega zahtevka po tem, ko je na začetku ugovarjal zahtevku med sodnim postopkom, če tako ravnanje pomeni tiho pripoznanje zahtevka ali dejstev, ki jih je navedel upnik v skladu z zakonodajo države članice izvora; ali
- se je dolžnik izrecno strinjal z njim v javni listini.

Neposredna izvršljivost

na podlagi potrdila o izvršljivosti, ki ga izda na predpisanem obrazcu sodišče ali drug pristojen organ države članice, iz katere izvira izvršilni naslov, pod pogojem, da je bil izvršilni naslov izdan v skladu s standardi, ki jih določa Uredba

Izvršitev se lahko zavrne:

- nezdržljivost s prejšnjo sodbo, izdano v kateri koli državi članici ali tretji državi, ki izpolnjuje pogoje, potrebne za priznanje v tej državi, nezdržljivosti pa ni bilo mogoče upoštevati kot ugovor v državi izvora
- v nobenem primeru pa v postopku izvršbe ni dopusten vsebinski preizkus EIN.

**UREDBA ŠT. 1896/2006 O UVEDBI POSTOPKA ZA EVROPSKI PLAČILNI NALOG
(UREDBA O EPN) IN UREDBA ŠT. 861/2007 O UVEDBI EVROPSKEGA POSTOPKA
V SPORIH MAJHNE VREDNOSTI (UREDBA O SMV)**

- določata enotna, »evropska« pravila postopka, ki se uporabljajo v vseh državah članicah,
- odpravljata potrebo po postopku eksekvure v državi, v kateri se zahteva izvršba
- uporabljata se samo v čezmejnih sporih, to je v sporih, v katerih ima vsaj ena stranka prebivališče v drugi državi članici
- njuna uporaba pa je fakultativna, tako da lahko tožnik še vedno izbere nacionalni postopek v posamezni državi
- uporabljata se v civilnih in gospodarskih zadevah

Uporaba:

v zadevah, v katerih se uporablja Uredba Bruselj I

Izjeme:

Uredba o EPN se ne uporablja za zahteve, ki izvirajo iz nepogodbenih obveznosti, razen če so bili predmet dogovora med strankama in je prišlo do pripoznave dolga, ali če se nanašajo na zneskom določene dolgove, ki izvirajo iz skupnega premoženja

Uredba o SMV se ne uporablja za zadeve, povezane z delovnim pravom, z najemom in zakupom nepremičnin, razen tožb z denarnimi zahtevki, ter s kršitvami zasebnosti in osebnostnih pravic, vključno z obrekovanjem

IZVRŠITEV EVROPSKIH PLAČILNIH NALOGOV (Uredba o EPN)

Postopek v državi izvora: razglasitev izvršljivosti z uporabo standardnega obrazca, ko poteče rok za vložitev ugovora.

Postopek v državi izvršitve: priznanje in izvršitev ne da bi bila potrebna razglasitev izvršljivosti in brez možnosti ugovora priznanju.

Sodišče na predlog tožene stranke izvršbo zavrne:

- če je nezdružljiva s prej izdano odločbo ali nalogom, izdanim v kateri koli državi, ki v državi izvršbe izpolnjuje pogoje za priznanje, če nezdružljivosti ni bilo mogoče ugovarjati v sodnem postopku v državi članici izvora

- če je tožena stranka tožeči stranki plačala znesek, določen v evropskem plačilnem nalogu,

- pod nobenimi pogoji ni dovoljen vsebinski preizkus evropskega plačilnega naloga.

IZVRŠITEV ODLOČB, IZDANIH V SPORIH MAJHNE VREDNOSTI (Uredba o SMV)

- neposredna izvršljivost v državi izvora in v drugih državah članicah ne glede na to, ali je sodbo mogoče izpodbijati s pravnimi sredstvi,
- stranka, ki zahteva izvršbo, mora predložiti kopijo sodbe in kopijo potrdila, ki ga izda sodišče države izvora na predpisanem obrazcu.

Razlog za zavrnitev izvršbe:

- prej izdana sodba o istem zahtevku med istima strankama (v državi izvršbe ali v drugi državi, če izpolnjuje pogoje za priznanje), pod pogojem da nezdružljivost ni bila in ni mogla biti upoštevana kot ugovor v sodnem postopku v državi izvora.

Pod nobenim pogojem ni dovoljen vsebinski preizkus sodbe!

UREDBA ŠT. 4/2009 O PRISTOJNOSTI, PRAVU, KI SE UPORABLJA, PRIZNAVANJU IN IZVRŠEVANJU SODNIH ODLOČB TER SODELOVANJU V PREŽIVNINSKIH ZADEVAH (predvideni začetek uporabe: 12. 6.2011)

Priznanje in izvršitev sodnih odločb, izdanih v državah članicah, ki jih zavezuje Haaški protokol o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti (17. do 22. člen):

- sistem *ipso iure* priznanja
- neposredna izvršljivost

Zavrnitev zahteve za izvršitev:

- zastaranje
- nezdružljivost z odločbo, izdano v državi izvršitve, ali v drugi državi, ki izpolnjuje pogoje, potrebne za priznanje v državi i izvršitve.

Sodne odločbe, izdane v državah članicah, ki jih Haaški protokol ne zavezuje (23. do 38. člen): podobna ureditev priznanja in izvršitve kot po Bruseljski uredbi I.

PREDLOG SPREMEMB UREDBE BRUSELJ I

Nespremenjeno:

- področje uporabe Uredbe
- razmerje do drugih uredb, ki urejajo pristojnost ter priznanje in izvršitev sodnih odločb na posebnih področjih

Bistvena sprememba:

- odprava postopka eksekviture za večino sodnih odločb, izdanih v državah članicah, v drugih državah članicah.

Izjeme, ko bo še vedno veljal postopek razglasitve izvršljivosti:

- za sodne odločbe, ki se nanašajo na neposlovno odškodninsko odgovornost zaradi kršitve zasebnosti in osebnostnih pravic, vključno s kršitvami časti in dobrega imena,
- za sodne odločbe, izdane na podlagi tako imenovanih skupinskih tožb (nov 37. člen).

Pogoj za izvršitev: potrdilo o izvršljivosti, ki ga na predpisanem obrazcu izda sodišče države izvora

Pravna sredstva dolžnika:

V državi izvora – toženec, ki se ni spustil v spor, najpozneje v 45 dneh odkar je bil seznanjen z vsebino sodbe, lahko zahteva njen preizkus, če mu ni bilo pravočasno vročeno pisanje o začetku postopka, tako da bi lahko pripravil obrambo ali če ni mogel ugovarjati zahtevku zaradi višje sile ali izrednih okoliščin, ki so nastopile brez njegove krivde (45. člen).

V državi izvršbe – lahko nasprotuje izvršitvi

- zaradi nezdržljivosti z domačo sodno odločbo, izdano v istem zahtevku med istima strankama ali zaradi nezdržljivosti s tujo sodno odločbo, ki v državi izvršitve izpolnjuje pogoje za priznanje
- če bi bilo priznanje oziroma izvršitev tuje sodne odločbe v nasprotju s temeljnimi načeli poštenega sojenja

PRIMERJAVA ZMZPP IN UREDB ES

1) ZMZPP: tuja sodna odločba učinkuje, če izpolnjuje pogoje za priznanje
UREDBE: *ipso iure* priznanje

2) ZMZPP: o priznanju je mogoče odločiti kot o predhodnem vprašanju tudi v izvršilnem postopku
BU I in BU IIa: razen izjemoma je potreben postopek eksekvatur
Novejše uredbe, predlog novele BU I: neposredna izvršljivost, vendar možnost nasprotovanja izvršbi iz določenih razlogov

3) ZMZPP: pogoj pravnomočnost in izvršljivost
UREDBE: samo izvršljivost

4) Razlogi za zavrnitev priznanja oziroma izvršitve
BU I in BU IIa – pretežno se pokrivajo z razlogi po ZMZPP (ZMZPP tudi vzajemnost, širši preizkus pristojnosti)
Novejše uredbe: opuščanje pridrška javnega reda
Predlog novele BU I – procesni javni red kot samostojna predpostavka

POSTOPEK

ni bistvenih razlik: odločitev v nekontradiktornem postopku, ugovor, pravno sredstvo

Uredbe: bolj prijazne do strank (obrazci, prevod ni nujen, zastopanje ni obvezno, pravica do brezplačne pravne pomoči)

PROBLEMI PRI UPORABI UREDDB

- neusklajena terminologija, netočni prevodi

- težave z implementacijo: kako "vklopiti" institute uredb v domače pravo - pomanjkljiva zakonodajna ureditev